

17 ára samráðingar um eftirlit við kjarnorkuroyndum

HEIMSINS FYRSTA ATOMROYND FÓR FRAM FYR 18 ÁRUM SÍÐAN. TÁÐ VAR HIN AMERIKANSKA ROYNDARSPEINGINGIN Í ALAMOGORDO-OYÐIMÖRKINI Í NEW MEKSIKO, SUM VAR INNGANGURIN TIL ATOM-ÖLDINA. SÍÐAN TÁ HEVUR USA HAVT NÓGVAR ROYNDIR MINST 256. — RUSSAR HAVA SÍÐAN TEIRRA FYRSTU ROYND TANN 29. AUGUST 1949 HAVT MINST 125 ROYNDIR. HVAÐ VIÐVEKIR SPREINGJUORKU OG SPJÆÐING AV RADIO-AKTIVITET — ER EINGIN MUNUR Á BÄÐUM STÖRVELD UNUM. TEY SMÁU ATOMVELDINI, BRETLAND OG FRANKARIKI HAVA ÁVIKAVIST HAVT 21 OG 5 ROYNDIR — OG MENN GITA, AT KINA VERÐUR AT GERA SINA FYRSTU ROYND LONGU Í ÁR ELLA KOMANDI ÁR.

Tað hava verið atomroyndir í 18 ár, og royndir at steðga teimum í 17 ár

FYRSTA UPP- SKOTIÐ UM EFTIRLIT

Hitt fyrsta uppskotið um eftirlit við atomvæðingum kom löngu í 1946. Tað var Bernard Baruch, sum í Sameindu tjóðunum setti fram uppskot um at skipa eitt ST-ráð. Tað skuldi:

- 1) Hava eftirlit við og møgulega eiga tær atomstöðirnar, sum kundu nýtast til at gera kjarnorkuvæðing.
- 2) Hava eftirlit við allari atomgranskning.
- 3) Frenja friðarliga nýtslu av atomeggini.
- 4) Liggja á odda í granskningini, so tað kundi vera ført fyrri at

vera á hædd við alla aðra granskning og steðga møgulegum misbrúki.

1946

Tað var núverandi uttanríkisráðharri í Sovjet, Andrei Gromyko, sum setti uppskot upp imóti hesum uppskoti. Hann kravdi forboð móti øllum atomvæðingum í lotunum. Samstundis kom eftirlitið til viðgerðar á fyrsta sinni. — Gromyko gekk imóti Baruch-uppskotinum beinanvegin í 1946 og segði, at ráðið ikki skuldi hava annað vald við, eftirlitið, enn trygdarráðið annars hevði á øðrum økjum. — Tað var imóti frælsu stóðu land-

anna at gera nakað annað. Í einum øðrum uppskoti kom hann inná, sýtingarrætturin eisini skuldi galdast atomeftirlitinum.

1949

Tá Sovjet sprongdi sína fyrstu atombumbu í 1949, var spurningurin um eftirlit við atomvæðingum horvin í skugganum av øðrum málum. ST hevði lagt málið frá sær aftaná 22 mánað langar og úrslitaleysar samráðingar.

1953

Mótmælini móti framhaldinum av atomroyndum tóku ikki rættuliga dik á seg fyrr enn í 1953. Tann 8. august 1953 segði Georgij Malenkov í Ovastu sovjettingi, at russar nú eisini høvdu teirra brintbumbu. — Visindamennir, sum áður høvdu gjørt vart við vandan teoretisk, høvdu nú serstakar málningar av radioaktivitetinum á vísa á. — Longu í desember mælti Eisenhower ST til at fara undir nýggjar royndir at skapa eitt eftirlit. — Hetta hendi aftaná, at ST hevði heitt á atomveldini um at steðga kappdubbingini og atomroyndunum. Ameríkanski forsetin mælti aftur til at skipa ein alheimsstovn, hesa ferð ein „auranbanka“, sum skuldi umsita øllum kjarnorkutílfari.

Samstundis skuldi minkast um atomeggyslurnar og nýggjar samráðingar byrja millum Eystur og Vestur. — Sovjetisk uttanríkisráðharri Visjinski kom við tí óvæntaða svarinum, at uppskotið hjá Eisenhower framum í árunum 15—30 men í Svøríki ger munurin seg ikki galdandi fyrr í árunum 55—59

1955

Hesa stóðu broyttu russar í 1955 Teir talaðu ikki meira um eftirlit, men mæltu til at minka um tey vanligu væpnini.

Báðir partar gjørdur fleiri atomroyndir um heystið 1958. Á sumri høvdu serfrøðingar í 7 vikur havt fundir í Geneve og sett uppskot um ymiskar eftirlitarskipanir. Uppskot var um 180 eftirlitsstöðir kring um heimin, harav 19 í Sovjet.

Samstundis sum teir sjálvboðnir steðgaðu atomroyndunum royndu tey trý atomveldini nýggjan fund í Geneve. Tá spurningur um eftirlit við royndum undir jørdini kom til viðgerðar, lamdust eisini hesar samráðingarnar. Endaliga brotið kom, tá Khrushchev í øði rýmði av toppfundinum í Paris í 1960, orsakað, av at Eisenhower ikki vildi biðja hann um fyrigiving fyrri hendingina, tá U-2-flogfarið var niðurskotið yvir Sovjet.

Sjálvboðna royndarsteðgin breyt Sovjet í september 1961 við nógva-um ógvuliga kraftigum kjarnorku-

royndum. Vestanveldini gjørdur tað sama í apríl 1962.

1962

»Tað hvarmar meg stórliga, at vit aftur nú spjæða radioaktivitet í rúmdini,« segði Kennedy, forseti tá. — Men samstundis sum Vestanveldini fóru undir aftur atomroyndir, var fundurin millum 17 lond settur í Geneve. — Einasta veruliga úrslit av hesum fundi var telefonsambandið millum Hvíta húsið í Washington og Kreml í Moskva.

Men hóast hesar samráðingar tyktust nyttuleysar, var her gjørt eitt fyrrfreikingararbeiðið, ið førdi við sær, at partarnir samdust um steðg við kjarnorkuroyndunum, tó at login ikki tyktust tey bestu, tí beint framanundan stóð tað um reppin, at heimshardagi ikki brast á orsakað av Kuba-kreppuni.

Semja fekt í lag, men framvegis eru royndarnar undir jørdini undan tiknar, tá tær eru ógvuliga ringar at hava nakað eftirlit við.

Men 17 ár skuldi hesar samráðingar taka.

Ælabogin

máling - tapet - gólyklæðningar
TLF. 2120

Hitt væl umtókta CRESTAFELT
í vøkrum litum

Heldur tú ikki SOSIALIN?
So bílegg hann hjá postverkinum!

Vit verða fleiri og fleiri í heiminum

SAMLADA FÓLKATALIÐ Í HEIMINUM ØKIST Í STÓRUM. SEINASTU HAGTOLINI VISA: AT HESIN VOKSTUR ER TRIGGJAR FERÐIR SO STÓRUR SUM FÓLKIÐ Í ØLLUM NORÐANLONDUNUM TILSAMANS.

3 MILLIARDIR

FÓLK Í HEIMINUM

Heimsins fólkatal var í miðjum 1961 3.069 milljónir. Hetta er ein øking uppá 61 milljónir síðan 1960, t. v. s., triggerjar ferðir so nógva sum samlaða fólkatalið í Norðanlondunum.

»Demographic Yearbook« er bók, ið dregur saman hagtøl frá øllum heiminum um fólkatal, barnaburðar, deyðsføll, hjúnarbond, skilsmissur o. s. fr. Nevndin árbókin tekur sær serliga av fólkatalteljum.

DEYÐSTOLINI

LÆGST Í ISLANDI

Fólkatalið í heiminum nørðist við 1,8 pst. frá 1950 til 1961 um tóð; men sagt verður at vøksturin árið seg munandi fram seinrapartin av nevndu tíðarskeiði, og millum 1960 og 1961 var hann 2 pst.

Talið av barnaburðum uppá hvørjar 1000 íbúgvir í øllum heiminum var 36, meðan talið av deyðum var bara 18. Tropisk Afrika og sunnari parturin av Afrika vísa tey størstu tøl, 47 barnaburðar og

26 deyðsføll uppá hvørjar 1000 íbúgvir. Lægstu tølini eru at finna í Vestur- og Norðureuropa. Barnaburðatalið í Svøríki er bara 13,9, og lægst í øllum heiminum, meðan Ísland hevur lægsta deyðsfølsstalið: 7,0.

SVENSKARAR ELDRI

ENN DANSKARAR

Barnadeyðin minkar um allan heimin. Í Chile er hann 116,2 uppá 1000 livandi fœdd børn, í Hollandi og Svøríki, sum hava lægsti heimstolnir, er hann ávikavist 15,4 og 15,5.

Væntaði málfrøðingur hjá gentubørnum sum verða fœdd nú er í Noreg, Hollandi og Svøríki 75 ár, í Danmark og USA 74 ár Dreingjabørnin kunnu ikki vænta at liva so leingi: meðallivildurin í Hollandi, Noreg og Svøríki verður 71 og í Israel og Danmark 70 ár.

FLEIRI KVINNUR ENN

MENN Í FLESTU STØÐUM

Í teimum flestu europeisku londunum, Norðurameríku og So-

vjetsamveldinum eru fleiri kvinnur enn menn; meðan tað í londunum í Asíu og Latinameríku vanligu eru fleiri mannfólk. Vanliga er yvirskot av monnum í lægri aldursklassunum, men yvirskot sum árin koma. Hetta kemur av, at sjálvt um tað verða fœdd fleiri dreingjenn í gentubørn, doyggja nóg fleiri dreingir. Í flestu stóðum fara kvinnurnar framum í árunum 15—30 men í Svøríki ger munurin seg ikki galdandi fyrr í árunum 55—59

GIFTINGARHUGURIN

STORSTUR Á FALKLANDS- OYGGJUNUM

Tey fólk, ið tykjast hava besta giftingarghugin, búgva á Falklands-oyggjunum fjart úti í Atlantshavinum ella í Albaníu. Her vóru tað í 1961 ávikavist 13,7 og 11,3 giftarmál uppá hvørjar 1000 íbúgvir.

Tað staðið, har hjún skjótast keðast við hvørt annað, er á Jomfrúoyggjunum. Har eru skilsmissurnar 4,31 uppá 1000 íbúgvir. Næstægsta talið hevur Sameinda arabiska lýðveldið, við 2,22 uppá 1000. Í Norðurirlandi og Peru liva flestu hjún leingi og lukkuliga — heilt til deyðin skilur; tey at. Fyri bæði hesi øki eru tølini 0,09 uppá hvørjar 1000 íbúgvir.

FRYGGINGARSAMBANDIÐ FØROYAR

Føroya Krigstrygging tlf. 1090 Føroya Sjóvátrygging tlf. 1090
Føroya Brútrygging tlf. 1098 Fø. Vanlukkutrygging tlf. 1721

Vit tryggja:

Bátar - skip - vøru - hús - innbúgv -
ferðagæðs - bílar o. a.

Føroyingar eiga at tryggja
í landsins egna trygging